JULIANE KOKOTT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2010. szeptember 2.[1]

I – Bevezetés

1. A jelen döntéshozatal iránti kérelem a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködésről szóló, 2001. május 28-i 1206/2001/EK tanácsi rendelet[2] értelmezésére irányul. Alapvetően azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy a megkeresett bíróság függővé teheti-e valamely tanú kihallgatását a tanúdíj megkereső bíróság általi megfizetésétől. Elsősorban mindazonáltal azt kell tisztázni, hogy elfogadható-e a kérelem, mivel a kérdést előterjesztő bíróság az előterjesztés időpontjában esetlegesen nem is volt jogosult előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére.

1 – Eredeti nyelv: német.

2 – HL L 174., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 121. o. (a továbbiakban: 1206/2001 rendelet). Az Egyesült Királyság és Írország, az Európai Unióról szóló szerződéshez és az Európai Közösséget létrehozó szerződéshez csatolt, az Egyesült Királyság és Írország helyzetéről szóló jegyzőkönyv 3. cikkével összhangban, értesítésben fejezte ki részvételi szándékát e rendelet elfogadásában és alkalmazásában (az 1206/2001 rendelet (21) preambulumbekezdése).

II – Jogi háttér

A – *Az uniós jog*

2. Az 1206/2001 rendelet (16) preambulumbekezdése értelmében:

„A kérelem 10. cikk szerint történő teljesítéséért illetéket vagy költségtérítést követelni nem lehet. Amennyiben azonban a megkeresett bíróság megtérítési igényt jelent be, a szakértőknek és tolmácsoknak kifizetett díjak, illetve a 10. cikk (3) és (4) bekezdésének alkalmazásából adódó költségek nem terhelhetik az említett bíróságot. Ilyen esetben a megkereső bíróságnak kell megtennie a szükséges intézkedéseket a megtérítés haladéktalan kifizetésére. Amennyiben szakértői vélemény szükséges, a megkeresett bíróság a kérelem teljesítését megelőzőleg kérheti a megkereső bíróságot, hogy a költségek fedezetére alkalmas összegű letétet helyezzen el, illetve előleget fizessen meg.”

3. A rendelet 10. cikke, amely a kérelem teljesítésére vonatkozó általános rendelkezéseket tartalmazza, a következőket írja elő:

„(1) A megkeresett bíróság a kérelmet haladéktalanul, de legkésőbb a kérelem átvételét követő 90 napon belül teljesíti.

(2) A megkeresett bíróság a saját tagállamának joga szerint teljesíti a kérelmet.

[…].”

4. A rendelet 14. cikke értelmében:

„(1) Egy személy meghallgatására irányuló kérelmet nem lehet teljesíteni, amennyiben az érintett személy a vallomástétel megtagadásának olyan jogára vagy olyan vallomástételi tilalomra hivatkozik, amely

a) a megkeresett bíróság tagállamának joga szerint áll fenn; vagy

b) a megkereső bíróság tagállamának joga szerint áll fenn, és azt a kérelemben feltüntették, illetve szükség esetén – a megkeresett bíróság felhívására – azt a megkereső bíróság igazolta.

(2) Az (1) bekezdésben felsorolt indokokon túlmenően a kérelem teljesítése kizárólag akkor tagadható meg, ha:

[…]

d) a letétet, illetőleg előleget, amelyet a 18. cikk (3) bekezdés szerint kértek, a megkeresett bíróság megfelelő felhívásától számított 60 napon belül nem helyezik el, illetőleg nem fizetik meg.

[…]”

5. A rendelet 18. cikke értelmében:

„(1) A kérelem 10. cikk szerint történő teljesítéséért illetéket vagy költségtérítést követelni nem lehet.

(2) Amennyiben azonban a megkeresett bíróság azt kéri, a megkereső bíróság haladéktalanul gondoskodik a következők megtérítéséről:

– a szakértőknek és tolmácsoknak kifizetett díjak, valamint

– a 10. cikk (3) és (4) bekezdésének alkalmazása során felmerült költségek.

A felek e kiadások és költségek viselésére vonatkozó kötelezettségére a megkereső bíróság tagállamának joga irányadó.

(3) Amennyiben szakértői vélemény szükséges, a megkeresett bíróság a kérelem teljesítését megelőzően kérheti a megkereső bíróságot, hogy a felmerült költségek fedezetére alkalmas összegű letétet helyezzen el, illetve előleget fizessen meg. Letét elhelyezése, illetve előlegfizetés semmilyen egyéb esetben nem lehet feltétele egy kérelem teljesítésének.

A letétet vagy előleget akkor kell a feleknek elhelyezniük, illetve befizetniük, ha ezt a megkereső bíróság tagállamának joga előírja."

B – *Nemzetközi egyezmény*

6. A polgári és kereskedelmi ügyekben külföldön történő bizonyításfelvételről szóló, 1970. március 18-i hágai egyezmény (a továbbiakban: hágai egyezmény) az Európai Unió nem minden tagállama között érvényesül. Az 1206/2001 rendelet célja a minden tagállamra kiterjedő szabályozás [3], valamint a rendelet (6) preambulumbekezdésében hivatkozott hágai egyezmény felváltása.

7. A hágai egyezmény 14. cikke értelmében:

„A jogsegély iránti megkeresés teljesítéséért semmiféle díj vagy költségtérítés nem követelhető.

A megkeresett Állam mindazonáltal követelheti a megkereső Államtól a szakértők vagy a tolmácsok részére fizetett díjaknak, valamint az annak folytán felmerült kiadásoknak a megtérítését, hogy a megkereső Állam kérésére a 9. cikk második bekezdése értelmében különleges eljárási módot alkalmaztak.

Az a megkeresett hatóság, amelynek joga értelmében a feleknek kell gondoskodniuk a bizonyításról, és amely a jogsegély iránti megkeresést maga nem teljesítheti, a teljesítéssel megbízhat valamely erre megfelelő személyt, feltéve hogy a megkereső hatóság hozzájárulását beszerezte. A hozzájárulás beszerzése során a megkeresett hatóság közli azon költségeknek a hozzávetőleges összegét, amelyek a megkeresés teljesítésének e módjából kifolyólag felmerülhetnek. A hozzájárulással a megkereső hatóság kötelességet vállal a felmerülő költségek megtérítésére. Hozzájárulás hiányában a megkereső hatóság e költségek megtérítésére nem köteles."

3 – Dánia kivételével, lásd a rendelet 1. cikkének (3) bekezdését.

8. A hágai egyezmény 26. cikke értelmében:

„Amennyiben alkotmányjogi rendelkezései ezt megkövetelik, bármely Szerződő Állam igényelheti a megkereső Államtól azoknak a díjaknak, illetőleg költségeknek a megtérítését, amelyek a jogsegélykérelem teljesítése során az idézés kézbesítése, a meghallgatott személy részére fizetett díj és a bizonyításfelvételről felvett jegyzőkönyv kiállítása folytán merültek fel.

Amennyiben valamely Állam a fenti bekezdés szerinti igényt támaszt, ezen Államtól minden más Szerződő Állam követelheti a hasonló díjak és költségek megtérítését."

III – A tényállás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

9. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem alapja az Artur Weryński és a Mediatel 4B spólka z o.o. közötti, versenytilalmi szerződés alapján fennálló kártérítési igényről szóló jogvita. Ezen eljárás keretében a lengyel Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia (a kérdést előterjesztő bíróság) 2009. január 6-án az 1206/2001 rendelet alapján tanúkihallgatás céljából megkereste az ír Dublin Metropolitan District Courtot. A megkeresett bíróság mindazonáltal az ír jog szerint a tanú költségeinek fedezésére szolgáló 40 euró megfizetésétől tette függővé a tanúkihallgatást, és 2009. január 12-i levelével felszólította a lengyel bíróságot ezen összeg megfizetésére.

10. A kérdést előterjesztő bíróság 2009. július 17-i végzésével felfüggesztette az eljárást, és tisztázás céljából a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„A polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyítás felvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködésről szóló, 2001. május 28-i 1206/2001/EK tanácsi rendelet alapján jogosult-e a megkeresett bíróság arra, hogy követelje a megkereső bíróságtól a tanú költségei megtérítésének (a továbbiakban: tanúdíj) előlegezését vagy a kihallgatott tanú részére kiutalt tanúdíj kiegyenlítését, vagy saját pénzügyi eszközeiből kell fedeznie a tanúdíjat?"

11. A Bíróság előtti eljárásban az ír kormány, a lengyel kormány, valamint a Bizottság terjesztett elő írásbeli és szóbeli észrevételeket. Ezen túlmenően az írásbeli szakaszban a német kormány, a finn kormány és a cseh kormány vett részt.

IV – Jogi értékelés

A – *Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságáról*

12. Először azt kell tisztázni, hogy elfogadható-e az előzetes döntéshozatal iránti kérelem.

1. A Bíróság hatásköre

13. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya az 1206/2001 rendelet, amelyet az EK-Szerződés Harmadik részének IV. Címéhez (Vízumok, menekültügy, bevándorlás és a személyek szabad mozgására vonatkozó egyéb politikák) tartozó EK 61. cikk c) pontjára és EK 67. cikk(1) bekezdésére tekintettel hoztak. Az EK 68. cikk (1) bekezdése értelmében az e címen alapuló jogi aktusok tekintetében csak azon bíróságok jogosultak előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére, amelyek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség. A Lisszaboni Szerződés hatálybalépésével hatályon kívül helyezték a 68. cikket, így az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére való jogosultság vonatkozásában a jelen időpontban már nem áll fenn ez a korlátozás [4].

14. A megkeresés 2009. július 23-án, a Lisszaboni Szerződés hatálybalépése előtt érkezett a Bírósághoz. Az ezen időpontban hatályos EK 68. cikk értelmében azt kell tisztázni, hogy a kérdést előterjesztő bíróság esetében felsőbíróságról van-e szó.

15. A Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia (varsói belvárosi kerületi bíróság) elsőfokú bíróság, amelynek határozatai ellen jogorvoslattal lehet élni a Sąd Okręgowy (megyei bíróság) előtt. Az EK 68. cikk(1) bekezdése esetében mindazonáltal a konkrét eset vizsgálata alapján dől el, hogy olyan bíróságról van-e szó, amelynek határozata ellen nincs jogorvoslati lehetőség, ugyanúgy, mint az EK 234. cikk harmadik bekezdése esetében: olyan alsóbíróságok is, amelyek határozatai ellen a konkrét eljárásban nincs jogorvoslati

4 – A Lisszaboni Szerződés átmeneti rendelkezésekről szóló 36. Jegyzőkönyve 10. cikkének (1) bekezdése értelmében átmeneti intézkedésként a büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés területén a Lisszaboni Szerződés hatálybalépése előtt elfogadott jogi aktusok tekintetében a Bíróság továbbra is korlátozott hatáskörrel fog rendelkezni. A 10. cikk (3) bekezdése értelmében az (1) bekezdésben foglalt ezen átmeneti intézkedés a Lisszaboni Szerződés hatálybalépését követő öt év elteltével mindenképpen hatályát veszti. Ennyiben ezért a jövőben is feltehető az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére vonatkozó jogosultságra irányuló korlátozás utólagos kiesésének a jelen ügyben releváns kérdése.

lehetőség, ezen norma értelmében vett felsőbíróságoknak tekinthetők [5].

16. Ahogyan a Tedesco-ügyben ismertetett indítványomban korábban kifejtettem, ezen túlmenően éppen az 1206/2001 rendelettel összefüggésben kell arra gondolni, hogy a tények megállapítása tipikusan az alsóbíróságok feladata, nem pedig a felsőbíróságoké [6]. Ezért annak érdekében, hogy az 1206/2001 rendelet egyáltalán a Bíróság által értelmezhetővé váljon, nem lehet túl szűken értelmezni az EK 68. cikk (1) bekezdése szerinti felsőbíróság fogalmát. Különösen azt kell megakadályozni, hogy kizárólag a legfelsőbb bíróságokat tekintsék jogosultnak előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére.

17. A lengyel kormány előadta, hogy a lengyel jogban nincs jogorvoslati lehetőség a kérdést előterjesztő bíróság által a tanúkihallgatás költségeinek viselése tárgyában hozott határozat ellen.

18. Ugyanakkor egy bíróság nem lesz minden, jogorvoslattal meg nem támadható eljárási intézkedése alapján az EK 68. cikk(1) bekezdésének értelmében vett felsőbíróság. A jogorvoslattal meg nem támadható köztes határozatnak önálló eljárást vagy külön eljárási szakaszt kell lezárnia, és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésnek éppen erre az eljárásra, illetve eljárási szakaszra kell vonatkoznia [7].

19. Kérdéses, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak a tanúkihallgatás, illetve az azzal összefüggésben viselendő költségek tárgyában meghozott releváns határozatai megfelelnek-e az eljárási szakaszokkal szemben támasztott e feltételnek.

20. Végső soron nem szükséges állást foglalni abban a kérdésben, hogy a kérdést előterjesztő bíróság felsőbíróságnak tekinthető-e és ezzel az EK 68. cikk (1) bekezdése értelmében jogosult-e az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére. A Lisszaboni Szerződés hatálybalépése óta ugyanis mindenképpen elfogadhatóvá vált az előzetes döntéshozatal iránti kérelem.

21. A Lisszaboni Szerződés módosító rendelkezés nélkül hatályon kívül helyezte az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére az EK 68. cikk (1) bekezdése alapján vonatkozó korábbi korlátozást. Azóta az előzetes döntéshozatal iránti kérelemre az

5 – Lásd a C-175/06. sz. Tedesco-ügyben 2007. július 18-án ismertetett indítványom (EBHT 2007., I-7929. o.) 21. és azt követő pontját, a C-14/08. sz. Roda Golf & Beach Resort ügyben 2009. június 25-én hozott ítélet (EBHT 2009., I-5439. o.) 29. pontját, valamint Ruiz-Jarabo főtanácsnok ezen ügyben 2009. március 5-én ismertetett indítványának 28. és azt követő pontjait.

6 – Lásd az 5. lábjegyzetben hivatkozott Tedesco-ügyben ismertetett indítványom 22. pontját.

7 – Lásd az 5. lábjegyzetben hivatkozott Tedesco-ügyben ismertetett indítványom 26. pontját.

EUMSZ 267. cikk szerint vonatkozó általános szabályozás érvényes azon előzetes döntéshozatal iránti kérelmek esetében is, amelyeket a vízumok, menekültügy, bevándorlás és a személyek szabad mozgására vonatkozó egyéb politikák területén hozott jogi aktusok értelmezése tárgyában terjesztenek elő. Így az alsóbíróságok ezen a területen is jogosultak előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére.

22. Bár a Lisszaboni Szerződés csupán az előzetes döntéshozatal iránti kérelem Bírósághoz való beérkezését követően lépett hatályba, az Európai Unió működéséről szóló Szerződés jogi szabályozása *ratione temporis* alkalmazandó a jelen kérelemre is. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére irányuló jogosultság kérdésének eldöntése során ugyanis nem az előzetes döntéshozatal iránti kérelem beérkezésének időpontja irányadó, hanem a kérelemről való döntés időpontja.

23. E tekintetben emlékeztetni kell az állandó ítélkezési gyakorlatra, amely szerint az eljárási szabályokat általában a hatálybalépésükkor folyamatban lévő jogvitákra is alkalmazni kell, ellentétben az anyagi jogi szabályokkal, amelyeket általában úgy kell értelmezni, hogy a hatálybalépésük előtt keletkezett helyzetekre nem vonatkoznak [8]. Annak a kérdésnek mindenestre nincs jelentősége, hogy ez az ítélkezési gyakorlat vonatkozik-e a nemzeti bíróságok előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére vonatkozó jogosultságára. Ugyanis az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére vonatkozó, EK 68. cikk szerinti eredeti korlátozás értelméből és céljából mindenképpen az következik, hogy az eredetileg elfogadhatatlan kérelmet utólag elfogadhatóként kell kezelni. A korlátozás egyrészt azt a célkitűzést követte, miszerint meg kell óvni a Bíróságot az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések jelentős számától, amelyek túlterhelhetik azt [9]. Másrészt azt kívánták megakadályozni, hogy az alsóbíróságok által előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelmek indokolatlanul hátráltassák a nemzeti eljárásokat.

24. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére való jogosultságra vonatkozó korlátozás Lisszaboni Szerződést követő megszűnése azt jelenti, hogy a tagállamok már nem látnak ilyen veszélyeket, ellenkezőleg, éppen arra kívánnak lehetőséget biztosítani, hogy az előzetes döntéshozatali eljárás egyéb eseteihez hasonlóan minden bíróságnak legyen lehetősége előzetes döntéshozatal iránti kérelem benyújtására az EK-Szerződés egykori IV. Címéhez tartozó területre vonatkozó eljárások tekintetében is. Az e terület különleges sürgősségi igénnyel bíró eseteiben az eljárás elhúzódásának megakadályozása érdekében végül 2008-ban új sürgősségi eljárást vezettek be [10]. Ez a megváltozott értékelés amellett szól, hogy elfogadhatónak minősüljön az az előzetes döntéshozatal iránti kérelem, amely ugyan a hatálybalépés előtt érkezett, de még nem bírálták el.

8 – Lásd különösen a C-293/04. sz. Beemsterboer Coldstore Services ügyben 2006. március 9-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-2263. o.) 21. pontját és a C-467/05. sz. Dell'Orto-ügyben 2007. június 28-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-5557. o.) 48. és 49. pontját.

9 – Lásd Ruiz-Jarabo főtanácsnok 5. lábjegyzetben hivatkozott Roda Golf & Beach Resort ügyben ismertetett indítványának 22. és azt követő pontjait.

10 – A Bíróság alapokmányáról szóló jegyzőkönyv módosításáról szóló, 2007. december 20-i tanácsi határozat; a Bíróság eljárási szabályzatának módosítása, amelyet a Bíróság 2008. január 15-én fogadott el (HL L 24., 29. o.).

25. Végezetül célszerűségi megfontolások és a pergazdaságosság elve is amellett szól, hogy elfogadhatónak minősüljön az alsóbíróság által előterjesztett azon előzetes döntéshozatal iránti kérelem, amely az átmeneti időszakban kevéssel a Lisszaboni Szerződés hatálybalépését megelőzően érkezett a Bírósághoz, és amelyet a Bíróság csupán a (Szerződés) hatálybalépését követően tárgyal. Az elfogadhatatlanként való elutasítás végső soron oda vezet, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére időközben jogosulttá váló bíróság ismét benyújtja ugyanazt az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést [11], ez pedig jelentős további adminisztratív terhekhez, továbbá az alapeljárás időtartamának szükségtelen meghosszabbodásához vezet.

26. Következésképpen a kérdést előterjesztő bíróság jogosult előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére.

2. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés relevanciája

27. A következőkben azt kell megvizsgálni, hogy a döntés tekintetében relevánsak-e a kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdések.

28. Az EK 234. cikkel kapcsolatos – az EUMSZ 267. cikkre is érvényes – állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bíróság és a nemzeti bíróságok közötti együttműködés értelmében egyedül az alapeljárást folytató és a meghozandó bírósági döntésért felelős nemzeti bíróság jogosult mérlegelni – az ügy sajátosságaira figyelemmel – egyrészt az előzetes döntéshozatal szükségességét, annak érdekében, hogy döntését meghozhassa, másrészt azt, hogy a Bíróság számára feltett kérdések relevánsak-e. Így tehát amennyiben az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések az uniós jog értelmezésével kapcsolatosak, a Bíróság főszabály szerint köteles eljárni [12], így fennáll a relevancia vélelme [13] a nemzeti bíróság által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések vonatkozásában.

29. Ezt mindazonáltal csak kivételesen lehet megdönteni, ha nyilvánvaló, hogy a kérdésekkel érintett uniós jog kért értelmezése semmilyen kapcsolatban sem áll az alapjogvita tényállásával vagy tárgyával, ha a probléma hipotetikus, vagy ha nem állnak a Bíróság rendelkezésére azon ténybeli és jogi körülmények, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a feltett kérdésekre hasznos módon válaszolhasson. Ezen esetek kivételével a Bíróság főszabály szerint köteles a jogi aktusokra

11 – Ez történt a C-278/09. sz. Martinez-ügyben (EBHT 2009., I-11099. o.), amelyben a Bíróság 2009. november 20-i határozatával – tehát a Lisszaboni Szerződés hatálybalépését megelőzően – kimondta, hogy az EK 68. cikk szerinti korlátozás miatt nem rendelkezik hatáskörrel: a kérdést előterjesztő bíróság 2010. április 6-án ismét előterjesztette az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet (C-161/10. sz. ügy).

12 – Lásd többen között a C-415/93. sz. Bosman-ügyben 1995. december 15-én hozott ítélet (EBHT 1995., I-4921. o.) 59. pontját és a C-295/04–C-298/04. sz., Manfredi és társai egyesített ügyekben 2006. július 13-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-6619. o.) 26. pontját.

13 – A C-105/03. sz. Pupino-ügyben 2005. június 16-án hozott ítélet (EBHT 2005., I-5285. o.) 30. pontja, a C-404/07. sz. Katz-ügyben 2008. október 9-én hozott ítélet (EBHT 2008., I-7607. o.) 31. pontja és a C-82/09. sz. Dimos Agios Nikolaos ügyben 2010. április 22-én hozott ítélet (EBHT 2010., I-3649. o.) 15. pontja.

vonatkozó előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről határozni [14].

30. A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésével arra szeretne választ kapni, hogy a megkeresett bíróság, azaz az ír Metropolitan District Court jogosult-e arra, hogy a tanúkihallgatásért előleget, illetve díjkiegyenlítést követeljen, vagy ellenkezőleg, a megkeresett bíróság maga köteles e díjak viselésére.

31. E megfogalmazás esetében az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés egyedül a megkeresett bíróság eljárását és kötelezettségeit érinti. Ennyiben a válasznak nincs közvetlen hatása a kérdést előterjesztő bíróságra. Amennyiben a megkeresett bíróság kötelezettségei tekintetében merülnek fel kétségek, ennek a bíróságnak a feladata adott esetben megkeresni a Bíróságot az 1206/2001 rendelet értelmezése vonatkozásában. Amennyiben szigorúan ragaszkodunk a kérdés szövegéhez, akkor a kérdés a kérdést előterjesztő bíróság által eldöntendő jogvita vonatkozásában nem releváns.

32. A kérdést előterjesztő bíróság szempontjából mindazonáltal tulajdonképpen arról a kérdésről van szó, hogy mennyiben köteles maga a bíróság megfizetni az előleget vagy a költségeket. Így nem csupán valamely másik bíróság jogaira és kötelezettségeire vonatkozó kérdésről van szó. Ellenkezőleg: a megkeresett bíróságnak az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés tárgyát képező jogai és kötelezettségei közvetlen kapcsolatban állnak a kérdést előterjesztő, megkereső bíróság jogaival és kötelezettségeivel. Ezen okból ésszerűnek tartom az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés olyan átfogalmazását, hogy a megkereső bíróság köteles-e előleget fizetni a megkeresett bíróság részére, illetve utólag ki kell-e egyenlítenie ezeket a költségeket.

33. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés ilyen átfogalmazása esetén is felmerül az 1206/2001 rendelet értelmezésének e konkrét ügyben való relevanciájára vonatkozó kérdés. A tanúdíj kiegyenlítésének esetleges kötelezettsége önmagában ugyanis csupán a megkeresett és a megkereső bíróság közötti viszonyt érinti. Nincs közvetlen hatása a kártérítési igényre vonatkozó alapeljárás eredményére.

34. A Bizottság is felhívta a figyelmet arra, hogy első ránézésre elfogadhatatlannak tűnik az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés, mivel csupán a bíróságok közötti együttműködésre vonatkozik, és ezzel a kérdést előterjesztő bíróság eljárására, nem pedig annak ítélkezési tevékenységére.

35. Mindazonáltal amennyiben arról a kérdésről van szó, hogy köteles-e a megkereső bíróság előleget fizetni a tanúdíj vonatkozásában annak érdekében, hogy a megkeresett bíróság lefolytassa a tanúkihallgatást, akkor

14 – Lásd többek között a 12. lábjegyzetben hivatkozott Bosman-ügyben hozott ítélet 61. pontját és a C-344/04. sz., IATA és ELFAA ügyben 2006. január 10-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-403. o.) 24. pontját.

e kérdés relevanciája vonatkozásában igenlő választ kell adni. Amennyiben ugyanis az ír bíróság az előleg megfizetésétől teszi függővé a tanúkihallgatást, akkor a megkereső lengyel bíróság számára végső soron csak az a lehetőség marad fenn, hogy vagy eltekint a bizonyítéktól, vagy olyan költségelőleget fizet meg, amelyet esetleg nem neki kell viselnie az 1206/2001 rendelet szerint. Amennyiben nem fizeti meg az előleget, és ezért nem hallgatják meg a tanút, ennek közvetlen hatása lehet az ügyben az alapeljárásban hozandó döntésre. Az eljáró bíróság ugyanis például – adott esetben további bizonyítékok hiányában – a külföldi tanút megnevező fél javára dönthet a bizonyítási teherről.

36. Nehezebb a relevancia megállapítása a tanúdíj *utólagos* kiegyenlítése esetében. Ebben az esetben ugyanis a megkeresett bíróság lefolytatta a tanúkihallgatást, az pedig alapja lehet a megkereső bíróság alapeljárásban meghozandó döntésének. A költségtérítés kérdése azonban még mindig az alapeljárás költségeinek megtérítése vonatkozásában merül fel, így nem lehet nyilvánvalóan jelentéktelen az alapeljárás eldöntése során. Egyébként ismét emlékeztetni kell arra, hogy a bizonyításfelvételről szóló 1206/2001 rendelet értelmezésére irányuló legtöbb kérdés csak közvetetten érinti a fő tárgyat. Amennyiben túl szigorú követelményeket támasztunk a relevanciával szemben, akkor sok esetben lehetetlenné válik a rendelet előzetes döntéshozatali eljárás során való értelmezése.

37. A Bíróság előtti tárgyaláson nem derült ki, hogy a kérdést előterjesztő bíróság esetleg megfizette-e már az ír bíróság által követelt tanúdíjat. A kérdést előterjesztő bíróság ezzel kapcsolatban nem nyilatkozott. Mindazonáltal még fizetés [15] esetében sem lenne irreleváns az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés. Amennyiben a fizetéssel ellentétes az 1206/2001 rendelet, akkor felmerül a megkereső bíróság felé történő visszafizetés kérdése. A költségekről való döntés keretében ráadásul továbbra is releváns a megkeresett bíróság költségigénye jogszerűségének kérdése.

38. Álláspontom szerint ezért a kérdés releváns mind az előlegfizetési kötelezettség, mind a megkereső bíróság megtérítési kötelezettsége vonatkozásában, és ennek megfelelően elfogadható.

15 – A tárgyalást követően az ír kormány és a lengyel kormány az írásbeli észrevételekben utaltak arra, hogy a kérdést előterjesztő bíróság megfizette a 40 euró összegű tanúdíjelőleget.

B – *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről*

1. A tanúdíj előlegezése

39. A lengyel bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésével lényegében azt szeretné megtudni, hogy viselnie kell-e a megkeresett bíróság által kihallgatott tanú költségeit akár előlegfizetés, akár utólagos költségtérítés formájában.

42. A továbbiakban elsőként azt a kérdést kell tisztázni, hogy kötelezhető-e a megkereső bíróság arra, hogy tanúdíjelőleget fizessen a megkeresett bíróságnak annak érdekében, hogy az meghallgassa a tanút, más szóval azt a kérdést, hogy mindaddig megtagadhatja-e a megkeresett bíróság a tanúkihallgatást, amíg a megkereső bíróság előlegként meg nem fizeti a tanúdíjat.

40. Elsőként meg kell állapítani, hogy a jelen tényállás az 1206/2001 rendelet 1. cikkének (1) bekezdése értelmében annak hatálya alá tartozik. Valamely tagállam bírósága polgári ügyben kéri valamely másik tagállam illetékes bíróságát bizonyításfelvételre. A tanúkihallgatás a 4. cikk (1) bekezdésének e) pontjában kifejezetten a megkeresés tárgyaként szerepel.

43. Az ír kormány álláspontja szerint – mivel a megkeresés teljesítése az ír jog szerint történik – összeegyeztethető a rendelettel az, hogy a tanú kihallgatását a tanúdíj megkereső bíróság általi előzetes megfizetésétől tegyék függővé. Az ír jog szerint ugyanis a tanú csak akkor köteles tanúvallomást tenni, ha előzőleg megfizetik részére a tanúdíjat.

41. A rendelet 10. cikkének (2) bekezdése értelmében a megkeresett bíróság a saját tagállamának joga szerint teljesíti a kérelmet. Az ír jog értelmében a tanú csak akkor köteles megjelenni a bíróság előtt, ha előzőleg megfizetik a költségeit (például az utazási költségeket). A felek nem vitatják azt, hogy a tanútól nem lehet megtagadni az őt illető tanúdíjat. Csupán az nem világos, hogy ezt a megkereső bíróságnak kell-e megfizetnie.

44. A kérelem teljesítése elutasításának okait az 1206/2001 rendelet 14. cikke tartalmazza. Ennek (1) bekezdése a kérelem teljesítésének olyan elutasításáról szól, amikor az érintett személy a vallomástétel megtagadásának jogára vagy vallomástételi tilalomra hivatkozik. A (2) bekezdésben további olyan okok szerepelnek, amelyek következtében el lehet utasítani a kérelem teljesítését. A d) pont tartalmazza azt az esetet, amikor nem helyezik el letétet, illetőleg nem fizetik meg az előleget,

amelyet a 18. cikk (3) bekezdése szerint kértek. E rendelkezés értelmében előleget lehet követelni a szakértői vélemény esetében. A tanúkihallgatás esetére vonatkozó előlegkövetelés nem szerepel benne.

45. Így a kérelem teljesítésének a tanúdíj megfizetésétől való függővé tétele csak akkor nem ellentétes a rendelet 14. cikkével, amennyiben az abban szereplő elutasítási okok nem taxatív, hanem csupán példálózó felsorolás részét képezik. Azonban a rendelkezés ilyen értelmezése ellen szól már a 14. cikk(2) bekezdésének szövege is. Az ugyanis akként rendelkezik, hogy az (1) bekezdésben felsorolt indokokon túlmenően a kérelem teljesítése *„kizárólag* akkor tagadható meg […]” [16]. Végül a rendelet (11) preambulumbekezdése is azt hangsúlyozza, hogy – a rendelet eredményességének biztosítása érdekében – a bizonyítás felvételére irányuló kérelem elutasításának lehetőségét szigorúan kivételes esetekre kell korlátozni. Ebből következik, hogy a 14. cikk taxatíve sorolja fel a kérelem elutasításának okait.

46. A megkeresett bíróság ezért nem jogosult a tanúkihallgatást a tanúdíj előzetes megfizetésétől függővé tenni. Így a megkereső bíróság nem köteles ilyen előleget fizetni.

2. A tanúdíj kiegyenlítése

47. A továbbiakban azt kell megvizsgálni, hogy a megkeresett bíróság követelheti-e a megkereső bíróságtól a tanúdíj utólagos kiegyenlítését.

48. A rendelet 18. cikkének (1) bekezdése értelmében a teljesítéséért illetéket vagy költségtérítést követelni nem lehet. A döntés szempontjából ezért az bír jelentőséggel, hogy a tanúdíj minősülhet-e ezen előírás szerinti illetéknek vagy költségnek.

49. A megkeresett bíróság és az ír kormány arra hívják fel a figyelmet, hogy a rendelet 10. cikkének (2) bekezdése értelmében megkeresett bíróság a saját tagállamának joga szerint teljesíti a kérelmet. Az ír jog szerint a tanúnak csak akkor kell megjelennie a bíróság előtt vallomástételre, ha előzőleg megtérítik a felmerült költségeit. E tanúdíj megfizetése nem a bíróság, hanem a tanút megnevező fél

16 – Kiemelés csak itt.

kötelessége. Így nem bírósági költségről van szó, és nem a bíróság feladata annak megfizetése. Ez megfelel az ír polgári eljárásjog kontradiktórius jellegének.

50. Az ír kormány álláspontja szerint a rendelet 18. cikkének (1) bekezdése kizárólag adminisztratív költségekre vonatkozik, azaz olyan költségekre, amelyeket a bíróság a tevékenységéért felszámol. A tanúdíj nem tartozik közéjük, hiszen ez olyan költségeket foglal magában, amelyeket legalábbis az ír jog szerint a felek viselnek, és amelyek nem adminisztratív költségek. Mivel a tanúdíj eleve nem tartozik a 18. cikk (1) bekezdésének hatálya alá, nem ellentétes az 1206/2001 rendelettel a tanúdíj iránti igény megkeresett bíróság általi érvényesítése. Ezt azután vagy a megkereső bíróság viseli, vagy az alapeljárásban részt vevő valamelyik fél.

51. Elsőként azt kell tisztázni, hogy a költségek fogalma uniós jogi szempontból autonóm módon meghatározandó, és nem függhet a mindenkori nemzeti jog általi besorolástól. Amennyiben a költségek kérdése a költség mindenkori nemzeti fogalmától függ, akkor ez ellentétes a rendelet értelmével és céljával, amely a bizonyításfelvétel iránti kérelmek gyors és egyszerű teljesítését tűzte ki maga elé.

52. Véleményem szerint az 1206/2001 rendelet 18. cikkének (1) bekezdése szerinti illeték és költség fogalma alá tartozik az a tanúdíj is, amelyet a megkeresett bíróság által kihallgatott tanú részére kell megfizetnie.

53. Emellett szól egyrészt az előírás szövege is. A 18. cikk(1) bekezdése „illetéket” és „költséget” nevez meg. „Illeték” alatt a bíróság által a tevékenységéért felszámolt összegeket kell érteni, beleértve az ír kormány által említett intézményi költségeket, míg a „költség” azon összegeket jelenti, amelyeket a bíróság az eljárás során megelőlegez a harmadik félnek, például a szakértőnek vagy tanúnak. Más nyelvi változat sem ad arra nézve támpontot, hogy a tanúdíj ne tartozna a 18. cikk (1) bekezdésének hatálya alá [17], mivel ezek ebben az esetben is beletartoznak a mindenkor használt fogalmakba.

54. Az ír kormány álláspontja ellen szól a rendszertani értelmezés is. Amennyiben a 18. cikk (1) bekezdése ténylegesen csak intézményi költségeket tartalmaz, akkor a 18. cikk (2) bekezdésben nem szükséges ezen elv alóli kivételként megjeleníteni a szakértők azon

17 – Lásd csupán a francia nyelvi változatot: „Frais”, illetve „remboursement de taxes ou de frais”; a spanyol nyelvi változatot „Gastos”, illetve „abono de tasas o gastos”; az angol nyelvi változatot „Costs”, illetve „reimbursement of taxes and costs”; a svéd nyelvi változatot „Kostnader”, illetve „avgifter och kostnader”; az olasz nyelvi változatot „Spese”, illetve „rimborso di tasse o spese”.

díját, amely az ír kormány értelmezése szerint nem intézményi költség. Ellenkezőleg: ezek ebben az esetben eleve nem tartoznak a rendelet 18. cikke (1) bekezdésének hatálya alá.

55. A rendelet értelme és célja is a 18. cikk (1) bekezdése szerinti költség fogalmának tág értelmezése mellett szól azzal a következménnyel, hogy ebbe beletartozik a tanúdíj is.

56. Az 1206/2001 rendelet célja annak preambulumbekezdései [18] értelmében a több tagállamra kiterjedő bizonyításfelvétel egyszerűvé, hatékonnyá és gyorssá tétele. A másik tagállamban történő bizonyításfelvétel nem vezethet a nemzeti eljárás késedelméhez, ezért az ezen a területen esetlegesen felbukkanó hátrányok megelőzésére érdekében az 1206/2001 rendelettel létrehoztak egy minden tagállam [19] számára kötelező szabályozást.

57. A tanúdíjra vonatkozó előlegfizetési és megtérítési kötelezettség megnehezíti és lassítja a több tagállamra kiterjedő tanúkihallgatást. Ez másrészt azonban pénzügyi terhet is ró a megkeresett tagállamra. Mindeközben – a finn kormány által tett utalásnak megfelelően – figyelembe kell venni azt, hogy minden tagállam kerülhet megkeresett és megkereső helyzetbe, így a felmerülő költségek végső soron kiegyenlítik egymást. Természetesen nem összegszerűségében pontos kiegyenlítésről van szó. Ellenkezőleg: nem is ez volt a cél; a rendelet által kitűzött célok tekintetében azt vették számításba, hogy előfordulhat pénzügyi egyenlőtlenség. A túlzó hátrányok megelőzése érdekében ezért kifejezetten megtérítendőnek tekintették az olyan különösen magas költségeket, mint a szakértők és tolmácsok díja.

58. A kérdést előterjesztő bíróság megtérítési kötelezettsége így csak akkor áll fenn, ha az 1206/2001 rendelet 18. cikkének (2) bekezdése szerinti valamelyik kivétel irányadó.

59. Abban a szakértőknek és tolmácsoknak kifizetett díjak megtérítését írják elő, valamint olyan költségekét, amelyek a 10. cikk (3) és (4) bekezdésének alkalmazása során merülnek fel. A 10. cikk (3) és (4) bekezdése egyrészt azt az esetet érinti, amikor a kérelmet a megkereső bíróság kérelmére különös eljárás

18 – Lásd a rendelet (1), (2), (8), (10), valamint (11) preambulumbekezdését.

19 – Dánia kivételével, lásd a rendelet 1. cikkének (3) bekezdését.

keretében teljesítik, a (4) bekezdés távközlés-technikai eszközök használatát szabályozza a bizonyításfelvétel során. A tanúdíjat nem említik. Ennek megfelelően a tanúdíj megtérítésének kötelezettsége csak akkor egyeztethető össze a rendelettel, ha a megtérítési kötelezettséggel érintett kivételek felsorolása csak példálózó jellegű a (2) bekezdésben. A rendelet értelme és célja ez ellen szól. A rendeletnek egyszerűsítenie és gyorsítania kell a több tagállamra kiterjedő bizonyításfelvételt. Ennek érdekében a (2) bekezdés szerinti kivételeket taxatív felsorolásnak kell minősíteni.

60. Végső soron a rendelet keletkezési története is amellett szól, hogy nem kell megfizetni a tanúdíjat. Az 1206/2001 rendelet (6) preambulumbekezdése, valamint 21. cikkének (1) bekezdése értelmében a rendelet a polgári és kereskedelmi ügyekben külföldön történő bizonyításfelvételről szóló, 1970. március 18-i Hágai Egyezményt hivatott felváltani, ezért értelmezése tekintetében vissza lehet nyúlni a hágai egyezmény releváns rendelkezéseihez.

61. A rendelet 18. cikke tartalmilag megfelel a hágai egyezmény 14. cikkének. Annak(1) bekezdése értelmében a jogsegély iránti megkeresés teljesítéséért semmiféle díj vagy költségtérítés nem követelhető. A hágai egyezmény 14. cikkének(2) bekezdése csak arra jogosítja fel a megkeresett államot, hogy az követelheti a megkereső Államtól a szakértők vagy a tolmácsok részére fizetett díjaknak, valamint az annak folytán felmerült kiadásoknak a megtérítését, hogy a megkereső Állam kérésére a 9. Cikk második bekezdése értelmében különleges eljárási módot alkalmaztak [20]. A polgári eljárásról szóló 1954. március 1-jei hágai egyezmény még kifejezetten azt írta elő, hogy a tanúdíjat főszabály szerint meg kell téríteni [21]. Az 1970. március 18-i hágai egyezményre vonatkozó magyarázó jelentésből következik, hogy az 1954. évi egyezménynyel ellentétben tudatosan csökkenteni kell a költségtérítéssel érintett eseteket, és ezért a tanúdíj – éppen annak jellemzően alacsony összege miatt – tudatosan kiesik [22]. A hágai egyezmény 26. cikkébe csupán az alkotmányjogi fenntartást vették át, amelynek értelmében amennyiben alkotmányjogi rendelkezései ezt megkövetelik, bármely Szerződő Állam igényelheti a megkereső Államtól többek között azoknak a költségeknek a megtérítését,

20 – Ezen túlmenően a 14. cikk (3) bekezdése a költségtérítés további esetét írja elő. Az a megkeresett hatóság, amely a jogsegély iránti megkeresést maga nem teljesítheti, a teljesítéssel megbízhat valamely erre megfelelő személyt, feltéve hogy a megkereső hatóság hozzájárulását beszerezte. A hozzájárulás beszerzése során a megkeresett hatóság közli azon költségeknek a hozzávetőleges összegét, amelyek a megkeresés teljesítésének e módjából kifolyólag felmerülhetnek. A hozzájárulással a megkereső hatóság kötelezettséget vállal a felmerülő költségek megtérítésére

21 – Lásd a polgári eljárásról szóló, 1954. március 1-jei hágai egyezmény 16. cikkét: „A kérelmek teljesítéséért semmilyen illetéket vagy költségtérítést követelni nem lehet. A megkeresett Állam azonban más megállapodások sérelme nélkül igényelheti a megkereső Államtól a tanúk vagy szakértők részére kiutalt díjnak, valamint azoknak a költségeknek a megtérítését, amelyek a tanú meg nem jelenése következtében szükségessé vált bírósági tisztviselő közreműködése vagy a 14. cikk (2) bekezdése szerinti eljárás során merültek fel".

22 – Lásd Philip W. Amram, Explanatory Report on the 1970 Hague Evidence Convention, magyarázó jelentésének J) pontját, amely letölthető: http://hcch.e-vision.nl/upload/expl20e.pdf.

amelyek a jogsegélykérelem teljesítése során a meghallgatott személy részére fizetett díj folytán merültek fel.

62. Az a tény, hogy az 1206/2001 rendelet a hágai egyezmény 14. cikkének szövegét a 26. cikk szerinti alkotmányjogi fenntartás nélkül vette át, amellett szól, hogy főszabály szerint nem kell megtéríteni a tanúdíjat. Ennek megfelelően az 1206/2001 rendelet 18. cikkének (1) bekezdése értelmében főszabály szerint nem kell megtéríteni a tanúdíjat.

63. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés megválaszolása szempontjából nem játszik szerepet a kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdés utolsó része, azaz az, hogy a megkeresett bíróságnak saját pénzügyi eszközeiből kell-e fedeznie a tanúdíjat. A kérelmet a 10. cikk (2) bekezdése értelmében a tagállamok joga szerint kell teljesíteni. Az azt a kérdést is szabályozza, hogy hogyan és kinek kell megfizetnie a tanúdíjat. Mivel ez a kérdés csupán az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés első két részének összefoglalását jelenti, a Bíróságnak nem kell külön megválaszolnia azt.

V – Végkövetkeztetések

64. Mindezek alapján azt javaslom, hogy a Bíróság a Sąd Rejonowy által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre az alábbi választ adja:

A polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködéséről szóló, 2001. május 28-i 1206/2001/EK tanácsi rendelet 14. és 18. cikkét úgy kell értelmezni, hogy a megkereső bíróság nem köteles megelőlegezni a megkeresett bíróság számára a tanú költségeinek megtérítését, sem utólagosan kiegyenlíteni a kihallgatott tanú részére kiutalt tanúdíjat.